



LÄÄNE-HARJU VALLAVOLIKOGU

OTSUS

Paldiski

20. detsember 2022 nr 94

Arvamuse andmine Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojektile

OÜ J.Viru Markšeideribüroo esitas 29.01.2020 Aktsiaseltsi Kiirkandur (registrikood 10111516, aadress Järvekalda tee 1, Harkujärve küla, Harku vald, 76902 Harju maakond) tellimusel Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti kooskõlastamiseks.

Aktsiaseltsile Kiirkandur on antud Keskkonnaameti 11.06.2014 korraldusega nr HJR 1-15/14/332 maavara kaevandamiseks keskkonnaluba HARM-124, mille alusel kaevandatakse ehitusliiva ja –kruusa Tatramäe kruusamaardla Tatramäe II kruusakarjääri määeraldisel. Tatramäe II kruusakarjäär asub Harju maakonnas Lääne-Harju vallas Audevälja külas riigimaal katastriüksustel Tatramäe karjäär 2 (katastritunnus 43101:001:0155) ja Tatramäe karjäär (katastritunnus 56201:001:1356). Maavara kaevandamiseks väljastatud keskkonnaloa kohaselt on määratud kaevandatud maa kasutamise sihtotstarbeks tehisveekogu.

Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti aluseks on Keskkonnaameti 12.06.2018 korraldusega nr 1-3/18/1610 esitatud korrastamistingimused, mille menetluses andis Lääne-Harju Vallavolikogu 30.04.2018 otsusega nr 65 „Arvamuse andmine Tatramäe II kruusakarjääri korrastamistingimuste väljastamisele“ arvamuse. Keskkonnaameti väljastatud korrastamistingimuste üheks tingimuseks on muuhulgas korrastamisprojekti kooskõlastamine Lääne-Harju Vallavalitsuse ja kohalike elanike esindajatega.

Lääne-Harju Vallavalitsus edastas 14.02.2020 e-kirjaga kohalike elanike esindajale MTÜ-le Väevoog Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti arvamuse avaldamiseks hiljemalt 14.03.2020. Kogukonna esindajate poolt 18.03.2020 edastatud kirjaga kooskõlastust korrastamisprojektile ei antud, põhjendades seda järgmiste argumentidega. Esiteks on alates 2008. aastast Audevälja piirkonna elanikud ja kinnistuomanikud korduvalt ja selgelt väljendanud vastuseisu 13,17 ha suuruse karjääriveekogu rajamisele Tatramäe II metsaalale. On veendumus, et mitmete veekogude kumuleeruv mõju ohustab oluliselt piirkonna habrast ja läbi uurimata vee režiimi, sh ohvriallika „Ohu allikas“ (kultuurimälestiste riiklik register nr 18616) toiteala. Teiseks ei arvesta eeldatav karjääri veekogu veepeegli kõrguse prognoos ja keskmine sügavus veetaseme suurt kõikumist piirkonnas ning täpsemate andmete saamiseks on vajalik põhjaliku hüdrogeoloogilise analüüsi teostamine. Kolmandaks on tulevase veekogu kaldanõlvade tasandamiseks kasutatud kändude ja prahiga segatud pinnast, mille kasutamine korrastamisel tuleb välistada. Neljandaks on Muinsuskaitseamet tuvastanud alal arheoloogilise leiu, mistõttu tuleb oodata ära leiu täpsemad andmed ja Muinsuskaitse poolt seatavad tingimused ja piirangud.

OÜ J.Viru Markšeideribüroo vastas kogukonna esindajate seisukohtadele 28.04.2020 oma kirjas Keskkonnaametile, milles palus Keskkonnaameti seisukohta edasiste tegevuste planeerimiseks. Oma kirjas selgitas ettevõtte järgmist. Esiteks on ta korrastamisprojekti koostamisel lähtunud kehtivatest lähtedokumentidest. Kaevandamisloa taotluse menetluses viidi läbi keskkonnamõju

hindamine, mille käigus selgitati välja, et kaevandamisega seonduv negatiivne mõju põhja- ja pinnaveele ning kaevudele puudub. Senised mõõtmistulemused ja varasema geoloogilise uuringu tulemusel ei ole selgunud andmeid, et veetase võiks Tatramäe II karjäärialal oluliselt langeda. Samuti ei ole ilmnenud karjääris veetaseme suurt kõikumist erinevatel ajaperioodidel tehtud mõõtmistulemustele tuginedes. Täiendavalt on 2015. aastal koostatud ekspertarvamus ohvriallika „Ohu allikas“ kohta, mis mõju hindamise tulemusi kinnitab. Kultuurimälestiste registris on ohvriallika „Ohu allikas“ kohta esitatud andmete hulgas ka allika toiteala määramise eksperthinnang, kuid selle järeldustest tulenevalt ei ole kultuurimälestise kaitseks täiendavaid piiranguid kehtestatud, mida tuleks korrastusprojektis arvesse võtta. Teiseks nõustub ettevõtte, et nõlvade täitmiseks ei tohi kasutada kände ja prahti sisaldavat pinnast ja seda ei ole ka korrastamisprojektis ette nähtud. Kinnitatakse, et nõlvade täimisega ei ole karjääris veel tegeletud. Karjääri ümber on paigutatud katendivallid vastavalt keskkonnaloa tingimustele, et vähendada müra ja tolmu levimist naaberkinnistutele. Kolmandaks kinnitab ettevõtte, et Muinsuskaitseamet on käinud karjääris olukorda kontrollimas, kuid sellega seoses täiendavaid piiranguid kaevandamisele ei seatud. Ettevõtte hinnangul eeldavad kogukonna esindajate esitatud seisukohad kaevandamisloa muutmist ja seetõttu ei ole neid võimalik korrastamisprojektis arvestada.

Keskkonnaamet vastas 12.05.2020 kirjaga nr 12-1/20/4073-3, et Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis ei ole registreeritud MTÜ Väevoog poolt esitatud ekspertiisi ega põhjendatud taotlust Tatramäe II kruusakarjääri kaevandamisloa nr HARM-124 muutmiseks. Lisaks toob Keskkonnaamet välja, et korrastamisprojekti koostamise korraldab kaevandamisloa omaja korrastamistingimustest lähtuvalt. Korrastamistingimused esitab kaevandamisloa omajale ja nõusoleku korrastamisprojekti rakendamiseks annab Keskkonnaamet, kes kontrollib, kas korrastamisprojekt on koostatud Keskkonnaameti poolt väljastatud tingimusi arvestades. Kui ilmneb vajadus muuta kaevandamisloa, siis taotletakse Keskkonnaametilt uued korrastamistingimused ja viiakse vastavad parandused sisse korrastamisprojekti.

Lääne-Harju Vallavalitsus kaasas 18.05.2020 kirjaga nr 5-7/2-3 korrastamisprojekti kooskõlastamise menetluse Muinsuskaitseameti ning palus teavet, kas ohvriallika „Ohu allikas“ toiteala määramise eksperthinnangust tulenevad täiendavad kitsendused Tatramäe II kruusakarjääri maavara kaevandamisele ja karjääri korrastusele. Samuti paluti teavet, kas karjääri alal tuvastatud arheoloogilised leiud seavad täiendavaid tingimusi.

Muinsuskaitseamet vastas 03.06.2020 kirjaga nr 5.1-17.6/492-1, milles märkis, et 2015. aastal Muinsuskaitseameti tellitud ja AS-i Maves koostatud Ohu allika hüdroteoloogiline eksperdi hinnang (töö nr 15014) sedastab, et veega küllastunud kruusa-liiva peale tuleb jätta vähemalt 1 m veega küllastamata kruusa-liiva aeratsioonitsoonivööks ehk karjääripõhja kõrgus peab olema vähemalt 33 m või kõrgem. Muinsuskaitseameti hinnangul on Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti tehnilise korrastamise plaanil välja toodud, et plaanitud tehisveekogu veetase on planeeritud 32,2 meetri kõrgusele merepinnast, ent sellesama veekogu põhi on merepinnast ca 28 meetri kõrgusel. Muinsuskaitseamet selgitab, et neil ei ole endal võimekust hinnata, kas ja kuidas projektiga planeeritud tehisveekogu rajamine ohvriallika veerežiimi mõjutab, kuid on kindel, et kaevetööd on esialgu planeeritud sügavamale kui AS Maves poolt eksperdi hinnangu järgi allikale ohutuks on tunnistatud. Kuna allika veehulk sõltub ekspertiisi järgi otseselt karjääri rajatava tehisveekogu veehulgast, soovib Muinsuskaitseamet täpsemalt teada, kuidas plaanitud tööd ohvriallika „Ohu allikas“ veerežiimi mõjutavad - kas tehisveekogu rajamine võib kujutada (ajutist) ohtu allika veetoitele ja kuidas on garanteeritud, et tehisveekogu veetase ei lange alla kriitilise 32 meetri merepinnast. Lisaks märkis Muinsuskaitseamet, et 2019. aastal avastatud inimluud ning nende leiukohta kruusakarjääri korrastamisprojekti ei mõjuta.

Lääne-Harju Vallavalitsus edastas 11.08.2020 kirjaga nr 5-7/2-5 Muinsuskaitseameti esitatud seisukohad Keskkonnaametile tutvumiseks ja selgituste saamiseks.

Keskkonnaamet selgitas 09.09.2020 vastuskirjas 12-1/20/4073-7, et AS-i Maves töö nr 15014 „Ohvriallika „Ohu allikas“ (kultuurimälestiste riiklik register, nr 18616) toiteala määratlemise eksperdihinnang“ punkti 6 kohaselt jääb Ohu allikas tootuma Tatramäe II karjääri alalt. Ekspert hinnangus on toodud välja järgnev: „Allika vooluhulk sõltub karjääri kujuneva veekogu veetasemest ning selle aastasisestest muutustest. Olemasoleva informatsiooni põhjal ei ole võimalik kinnitada, et allika vooluhulk säilib looduslähedasel tasemel ja pole välistatud ka allika kuivamine miinimumperioodidel. Olemasolevate andmete põhjal ei ole võimalik karjääri kujuneva tehisjärve veetaset täpsemalt prognoosida. Ja ei ole teada, kui täpselt seda oleks võimalik teha isegi pärast hüdrogeoloogilisi uuringuid, kuna ala hüdrogeoloogiline ehitus on väga vahelduv“. Lisaks märgib Keskkonnaamet, et samas ei ole eksperthinnangu järeldustest tulenevalt registris kultuurimälestise kaitseks kehtestatud täiendavaid piiranguid, mida oleks kohustus Tatramäe II kruusakarjääris kaevandamisel ja korrastamisel järgida.

Lääne-Harju Vallavalitsus edastas 14.09.2020 kirjaga nr 5-7/2-7 Keskkonnaameti esitatud seisukoha Muinsuskaitseametile tutvumiseks ja selgituste saamiseks, kas ohvriallika „Ohu allikas“ kaitseks kehtestatakse täiendavaid piiranguid.

Muinsuskaitseamet märkis 17.10.2020 vastuskirjas nr 5.1-17.6/492-3, et saab aru tehisjärve veetaseme täpse prognoosimise keerukusest, kuid ekspertarvamusest ilmneb, et eksisteerib oht, et tehisveekogu veetase langeb alla 32 meetri, mis tooks kaasa allika kuivamise, seega mälestise hävimise. Muinsuskaitseamet juhib tähelepanu, et kultuurimälestiste register on avalikkusele kättesaadav informatiivse tähtsusega register. Registrisse ei saa kanda mälestiste juurde hüpoteetilisi tingimusi töödega seoses, mille kavandamine ei ole teada ning mistõttu ei saa Keskkonnaameti vastuskirjas toodud etteheidet kultuurimälestiste registris puuduvatest Ohu allika kaitseks seatavatest täiendavatest piirangutest (mida oleks kohustus Tatramäe II kruusakarjääris kaevandamisel ja korrastamisel järgida) pidada asjakohaseks ja isegi asjatundlikuks. Ohvriallika „Ohu allikas“ mälestise staatus ja selle riiklik kaitse eeldab, et kõik (mitte ainult Muinsuskaitseamet) tagavad selle säilimise. Mälestise kaitse korraldamist, sh nii säilimise tagamist kui ka kinnismälestisel ja kaitsevööndis tööde tegemist reguleerib muinsuskaitseeadus. Kaitse tagamiseks väljastatakse tingimused haldusaktiga ning seadusest tulenevalt ei pea need olema kantud kultuurimälestiste registrisse. Mälestise ala ja kaitsevöönd ei ulatu Tatramäe II kruusakarjääri alale, küll aga ulatub sinna allika toiteala (allika kaitsetsoon), mis AS Maves poolt koostatud eksperdihinnangu põhjal on 43 ha suurune. Muinsuskaitseamet juhib tähelepanu, et muinsuskaitseeaduse § 3 lõikest 7 tulenevalt arvestavad riik ja kohaliku omavalitsuse üksused oma ülesannete täitmisel kultuuripärandi kui avaliku väärtusega ning teevad omavahel koostööd, et toetada kultuuripärandi säilimist ja kasutuses hoidmist. Seega on kõik käesolevasse menetlusse kaasatud kohustatud tagama ja arvestama nõuetega, mis välistavad kavandatavatel töödel igasuguse ohu mälestiseks oleva „Ohu allika“ säilimisele, sh alal, mis jäävad väljapoole mälestise kaitsevööndi ala. Muinsuskaitseameti hinnangul on lubamatu kitsendav lähenemine piirangute seadmise võimalusest üksnes kaitsevööndi alal, kuna kaitsevööndi kehtestamise eesmärk on tagada mälestise vaadeldavus ja sellel eesmärgil sobiv kontekst, samuti kultuurikihi säilimine. Seega ei ole tööde kavandamisel, mille käigus võib mälestis hävineda, tähtsust kaitsevööndi ulatusel kui eeskätt asjaolul, et kavandatavad tööd mingil määralgi võivad mälestise seisundile mõju avaldada. Kokkuvõtvalt seab Muinsuskaitseamet eksperthinnangule tuginedes ohvriallikas „Ohu allikas“ kaitseks järgida piiranguid: *kaevandada maavaravaru eksperdihinnangus näidatud allika toitealal ainult vee pealset kruusa-liiva, jättes veega küllastunud kruusa-liiva peale vähemalt 1 m veega küllastamata kruusa-liiva aeratsioonitsoonivöök ehk karjääripõhja kõrgus peab olema vähemalt 33 m või kõrgem.*

Aktsiaselts Kiirkandur esitas 11.05.2021 uuesti Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti kooskõlastamiseks. Korrastamisprojekti materjalidele lisaks edastas ettevõtte Maavarauuringud OÜ poolt koostatud ekspertarvamuse ohvriallikas „Ohu allikas“ hüdrogeoloogiliste tingimuste kohta (töö nr H-62). Samuti esitas ettevõtte Keskkonnaameti 26.02.2021 kirja nr 14-3/21/2886-2,

milles viidatakse, et mitmed eksperthinnangud („Eksperiarvamus Ohvriallika „Ohu allikas“ (nr 18616) hüdrogeoloogiliste tingimuste kohta“ (Maavarauuringud OÜ, 2020); „Padise vallas Audevälja külas paikneva ohvriallika „Ohu allikas“ ohustatusest“ (Rein Perens, OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2015); „Ohvriallika „Ohu allikas“ (kultuurimälestiste riiklik register, nr 18616) toiteala määramise eksperthinnang“ (AS Maves töö nr 15014)) on analüüsinud Tatramäe II karjääri võimalikku mõju ohvriallikale. Eksperdid on jõudnud sõltumatult järeldusele, et kui karjääris jätkatakse veealuse kaevandamisega veetaset alandamata, siis Ohu ohvriallikas ei ole ohustatud. Keskkonnaamet on oma kirjas 12.05.2020 nr 12-1/20/4073-3 viidanud asjaolule, et veetase Tatramäe II karjääris on mõõtmisandmetele tuginedes olnud aastaid stabiilsel tasemel, aga ka sellele, et allika vooluhulk on otseses seoses karjääri veetasemega (tuginedes AS Maves tööle nr 15014, Keskkonnaameti kiri 09.09.2020 nr 12-1/20/4073-7). Keskkonnaamet toetub eelpoolnimetatud eksperthinnangutele, sealhulgas varasemale kirjavahetusele ja on arvamisel, et Ohu ohvriallika vooluhulk on seotud Tatramäe II karjääri veetasemega ja ei ole ohustatud tingimisel, kui karjääris jätkub kaevandamine veetaset alandamata.

Lääne-Harju Vallavalitsus edastas 25.05.2021 kirjaga nr 5-7/2-11 kohalike elanike esindajale MTÜ-le Väevoog Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti arvamuse avaldamiseks hiljemalt 09.06.2021.

Kogukonna esindaja vastas 10.06.2021 ning palus otsuste kinnitamise ja seisukoha edastamise tähtaega edasi lükata, kuna ajapuudusel ei ole olnud võimalik kõiki osapooli kaasata. Samuti soovitakse, et Lääne-Harju Vallavalitsus korraldaks avaliku arutelu või leiaks muu viisi kohalike elanike otseseks teavitamise ja et teema saaks käsitletud ka kogukonnakomisjoni poolt. Vastuskirjas tuuakse välja, et Tatramäe karjäär lõhub oluliselt Audevälja küla elukeskkonda, on juba pöördumatult kahjustanud kohalikku muinsusväärtust (arvatav külakalmistu), selle mõju ümbruskonna vee režiimile (sh Ohu allikale) on ebaselge ja seda ei ole enam võimalik tagasi pöörata. Kogukonna esindaja hinnangul ei vasta korrastamisprojekt ettevõtte ja endise Padise valla poolt kohalikele elanikele tutvustatud esialgsele kavale, mis nägi ette korrastatud veekogu loomise koos mitmekülgsete puhke- ja muude avalike aladega. Kokkuvõtvalt kinnitatakse, et MTÜ Väevoog juhatus on teemat käsitletud ja märgib, et korrastamisprojektile kooskõlastust nii antud kirjas kui ka varasemalt esitatud seisukohtade tõttu ei ole võimalik anda.

Lääne-Harju Vallavalitsus korraldas 28.06.2021 karjääris kohapeal korrastamise projekti arutelu, kus osalesid Aktsiaseltsi Kiirkandur esindajad ja kohalikud elanikud. Kohtumisel osapoolte vahel konkreetsete kokkulepeteni ei jõutud. Kohalike elanike poolt avaldati kohtumisel soovi, et teemat tuleb arutada kogukonnakomisjonis. Lisaks korraldi juba varasemalt esitatud seisukohti. Samuti leiti arutelu käigus, et korrastamise tulemusel tekkiv veekogu peab sulanduma maastikku ja olema loodusliku ilmega, sealjuures tuleb lahendada juurdepääsu küsimus loodavale puhkealale selliselt, et see ei koormaks teisi kinnistuid.

Lääne-Harju Vallavalitsus edastas 01.07.2021 Tatramäe II kruusakarjääri korrastamise projekti materjalid kogukonnakomisjonile arutamiseks. Kogukonnakomisjon arutas teemat 02.09.2021 toimunud koosolekul, kus lepiti kokku, et ettepanekud koondatakse ja esitatakse vallavalitsusele. Ettepanekuid kogukonnakomisjoni poolt vallavalitsusele esitatud ei ole.

Arvestades eelnevalt kirjeldatud menetluskäiku ja asjaolusid, Aktsiaseltsi Kiirkandur poolt 11.05.2021 esitatud Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekti materjale ning vallavolikogu alalise keskkonna- ja planeeringutekomisjoni 12.12.2022 seisukohta

1. Kooskõlastada Tatramäe II kruusakarjääri korrastamisprojekt (OÜ J.Viru Markseidribüroo töö nr 19308) järgmistel tingimustel:

1.1 Keskkonnaametil kaaluda korrastusprojekti rakendamiseks vajaliku nõusoleku andmise menetluses Muinsuskaitseameti kirjas nr 5.1-17.6/492-3 seatud piirangutega arvestamist;

1.2 korrastamisel tagada, et korrastustööde tulemusel tekkiv tehisveekogu sulanduks maastikku ja oleks loodusliku ilmega;

1.3 korrastamise projekti käigus tuleb lahendada juurdepääsu küsimus loodavale puhkealale selliselt, et see ei koormaks teisi kinnistuid.

2. Otsus jõustub teatavakstegemisest.

3. Otsust on võimalik vaidlustada Tallinna Halduskohtus (Pärnu mnt 7, 15082 Tallinn) või esitada vaie Lääne-Harju Vallavolikogule 30 päeva jooksul otsuse teatavakstegemisest arvates.

(allkirjastatud digitaalselt)

Külli Tammur

vallavolikogu esimees